

5. Дзюбенко І. А. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх учителів / І. А. Дзюбенко // Інститут класного наставництва – новий етап у роботі сім'ї та школи: збірник праць за матеріалами Всеукраїнської наук.-практ. Заочної конференції, 23 березня 2017 р. / відп. Ред.. В.В. Макарчук. – Умань: ФОП Жовтий, 2017. – 116с.

УДК 378: 371.134

Дзюбенко Ірина Анатоліївна,
Кандидат педагогічних наук
Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Упровадження нової особистісно зорієнтованої освітньої парадигми потребує принципово іншого підходу до визначення якісних характеристик освітнього процесу будь-якого рівня та спрямування.

Про важливе значення педагогічної освіти в соціально-економічному розвитку суспільства наголошено у Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти в Україні (10 вересня 2012 р.): «Метою розвитку неперервної педагогічної освіти є відтворення людського капіталу та інтелекту суспільства для забезпечення сталого людського розвитку країни через якісну підготовку педагогічних кадрів для всієї сфери освіти, створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників на основі поєднання національних надбань світового значення та усталених європейських традицій, забезпечення розвитку педагогів, здатних у процесі постійного удосконалення здійснювати професійну діяльність на засадах гуманізму, демократії, вільної конкуренції та високих технологій, а також забезпечувати неперервну освіту громадян, здійснюючи практичну реалізацію освітньої політики як пріоритетної функції держави» [3].

Незаперечною є думка про те, що пізнавально-інтелектуальна та педагогічна компетентність є взаємозалежними та взаємообумовленими. Науковці (В. Завіна, О. Кондаков, В. Краєвський, О. Овчарук, І. Підласий, О. Пометун, Дж. Равен (один з авторів компетентнісного підходу в системі освіти Англії), А. Хуторський, С. Шишов), дійшли висновку про те, що, попри різноманітність формулювань цього поняття, всі дослідники одноставно визнають складність та поліфункціональність поняття, інтеграцію всіх складових феномену, особистісний досвід як системотвірний критерій компетентності майбутнього педагога.

Становлення вчителя забезпечується постійним удосконаленням його компетентностей.

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти компетентність складається із знань, умінь, досвіду, цінностей, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.

У професійній підготовці майбутніх учителів на сформованість їхньої пізнавально-інтелектуальної компетентності в процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу важливе значення мають пізнавальні процеси, моделі та технології, уміння й навички застосовувати засоби і методи інтелектуальної обробки та аналізу інформації в різних видах діяльності; уміння застосовувати сучасні інноваційні технології в майбутній професійній діяльності.

Виходячи із нашого розуміння навчально-пізнавальної діяльності та сутності пізнавально-інтелектуальної компетентності, структуру пізнавально-інтелектуальної компетентності розглядаємо в єдності пізнавально-мотиваційного, інтелектуального і діяльнісно-творчого критеріїв .

Розглядаючи пізнавально-мотиваційний **критерій** пізнавально-інтелектуальної компетентності майбутніх учителів, встановлено, що при виборі професії усвідомлюються цінності майбутньої професії та важливість педагогічної освіти, життєві цілі та їх відповідність професії, аналізуються

переваги і недоліки, які можуть вплинути на успішну кар'єру, визначаються резервні варіанти.

Як зазначає Л. Коберник [1, с. 11–12], саме на основі нової соціальної ситуації розвитку відбувається докорінна зміна змісту та співвідношення основних мотиваційних тенденцій особистості юнака, що зумовлюють зміну й інших його психологічних особливостей. Юнаки хвилюються про те, як знайти своє місце в житті, вибрати професію відповідно до своїх можливостей і здібностей, визначити сенс життя, як стати сучасною людиною, як улаштувати особисте життя тощо.

Дослідники цієї проблеми (Л. Божович, Р. Бернс, І. Кон, О. Мудрик та ін.) підкреслюють, що в цьому віці відбувається різка зміна внутрішньої позиції, яка полягає в тому, що основною характеристикою особистості стає спрямованість у майбутнє, усвідомлення свого місця в майбутньому, своєї життєвої перспективи – центральний момент психічного й особистісного розвитку у віці студентства.

Пізнавально-мотиваційний критерій зорієнтований на інтереси професійної діяльності, її кінцеві результати; на особистість, прагнення до реалізації власних можливостей, здібностей, особистісних якостей (когнітивних змін); ступінь активності і самостійності розумової діяльності. Він припускає наявність інтересу до інноваційних технологій, що характеризує потребу студента у знаннях, в оволодінні ефективними способами організації професійної діяльності.

Формування позитивного ставлення до професії є важливим чинником підвищення навчальної успішності студентів. Але саме по собі позитивне ставлення не може мати істотного значення, якщо воно не підкріплене компетентним уявленням про професію (особливо розумінням ролі педагогічних дисциплін). Тільки усвідомлення відповідальності за професійне втручання формує у майбутніх вчителів потребу у самовдосконаленні

професійно важливих якостей, умінні проектувати особистісну траєкторію індивідуального розвитку, позитивне ставлення до професії [2, с. 42]. На нашу думку, основним критерієм професійної підготовки майбутніх учителів необхідно вважати фундаментальні знання в галузі педагогічних дисциплін та вміння мислити.

До інтелектуального критерію відносимо уміння здобувати нові знання з різних джерел, самотійно працювати з різними джерелами, виділяти головне, добирати та структурувати навчальний матеріал, аналізувати педагогічні ситуації, формулювати педагогічні задачі, здобувати нові знання, необхідні для їх продуктивного розв'язування, аналізувати розв'язки і результати, зіставляти результати, моделювати і прогнозувати педагогічні ситуації, здійснювати пошукову евристичну діяльність.

Діяльнісно-творчий критерій покликаний сприяти формуванню і розвитку у студентів різноманітних способів діяльності, творчих здібностей, необхідних для самореалізації особистості у пізнанні, трудовій, науковій, художній та інших видах діяльності. Діяльнісна складова діяльнісно-творчого критерію базується на методах і прийомах навчання та взаємопов'язаній діяльності викладача і студентів. Методи навчання відображають не тільки глибину навчального змісту, а й спрямованість розвитку особистості майбутнього вчителя, забезпечують формування індивідуального стилю його діяльності.

Виділені критерії та показники пізнавально-інтелектуальної компетентності майбутніх учителів у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу взаємопов'язані і взаємообумовлені, проте ступінь їх впливу на становлення компетентності динамічний, і змінюється відповідно до етапу становлення пізнавально-інтелектуальної компетентності майбутніх учителів і рівня її сформованості.

Список літератури.

1. Коберник Л. Конфліктні форми поведінки: виникнення та подолання в юнацькому віці: Методичні рекомендації / Л. Коберник – Умань: Алмі, 2009р. – 77 с.
2. Насонова Е. Формирование индивидуального стиля деятельности педагога-валеолога в процессе педагогической практики: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Елена Насонова – Москва, 2001. – 268 с.
3. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України. – 2012. –№ 4–5. – С. 3–56.